

Rapport

Klacht

Verzoekster klaagt over de wijze waarop ambtenaren van het regionale politiekorps Hollands Midden zijn opgetreden tijdens een demonstratie op 18 december 2007 in Leiden waaraan verzoekster deelnam. Zij klaagt er met name over dat de politie:

haar heeft gevorderd haar identiteitsbewijs te laten zien, terwijl haar identiteit bij de politieambtenaren bekend was;

haar geboeid heeft afgevoerd;

haar, toen zij werd overgebracht naar het politiebureau, in de politiebus op de grond heeft gezet.

Beoordeling

Algemeen

1. In de avond van 18 december 2007 vonden er voor de abortuskliniek te Leiden twee demonstraties plaats. Verzoekster nam deel aan de demonstratie van Pro Choice voor vrije abortus, terwijl de actiegroep Pro Life tegelijkertijd demonstreerde voor bescherming van het ongeboren kind. Verzoekster had tevoren de Pro Choice demonstratie aangemeld bij de gemeente.
2. Toen de groeperingen met elkaar in conflict raakten, meldde iemand dit bij de politie. Toen de politie ter plaatse kwam, controleerde ze eerst of beide demonstraties waren aangemeld. Desgevraagd toonde verzoekster de politieambtenaren het afschrift van de aanmelding van de betoging van Pro Choice. Eveneens toonde zij onder protest ook haar identiteitskaart aan de politie. Zij vond dit onnodig omdat de politie haar identiteit kende. Ook de woordvoester van Pro Life toonde op haar beurt de aanmelding van de demonstratie.
3. Hierop maakte de politie met de woordvoersters van beide groeperingen afspraken over de plek van waar zij de demonstratie konden voortzetten. De politie vorderde van hen dat zij 100 meter bij elkaar vandaan zouden blijven. Dit alles gebeurde om een ordelijk verloop van beide demonstraties mogelijk te maken.
4. Toen verzoekster zich niet aan deze vordering van de politie hield, werd zij gevorderd zich te verwijderen. Toen zij geen gehoor gaf aan deze vordering hield de politie haar aan. Daarna heeft de politie haar vanwege haar verzet geboeid en op de grond in de politieauto gezet. Vervolgens heeft de politie haar overgebracht naar het politiebureau voor verhoor.
5. Verzoekster klaagde er bij de korpsbeheerder over dat de politie haar kopie van het aanmeldingsformulier voor de demonstratie ten onrechte heeft ingenomen, de gemeente

ten onrechte twee demonstraties tegelijkertijd toestond, de politie haar ten onrechte om haar identiteitskaart heeft gevraagd, de politie haar ten onrechte heeft geboeid en haar zittend op de grond van de politiebus heeft vervoerd.

6. De korpsbeheerder verklaarde de klachten ongegrond met uitzondering van de eerste klacht over het innemen van de kopie van het aanmeldingsformulier. Verzoeker heeft zich daarom op 4 oktober 2009 tot de Nationale ombudsman gewend. De vier laatstgenoemde klachten zijn in behandeling genomen. De klacht over het gelijktijdig toestaan van twee demonstraties zonder nadere voorwaarden daaraan te verbinden, was een beslissing van de burgemeester en niet van de politie. Deze klacht is niet in onderzoek genomen.

I. Bevindingen

a. Visie van verzoekster

1. Verzoekster neemt vaak deel aan demonstraties. Zij doet dit zowel in haar eigen woonplaats Leiden als in andere steden. Op 18 december 2007 wilde verzoekster het recht op abortus vieren met een demonstratie van de actiegroep Pro Choice. Zij had dit tijdig bij de gemeente aangemeld. Zij werd op de plek van de demonstratie, voor de abortuskliniek in Leiden, verrast door een tegendemonstratie van de actiegroep Pro Life. Zij vond het onbegrijpelijk van de politie dat Pro Life blijkbaar ook toestemming had voor een tegengestelde demonstratie op dezelfde tijd en plaats. Zij meende dat zij hierdoor door de politie was benadeeld. Deze situatie moest wel tot onrust leiden. Naar haar mening had tevoren al bedacht moeten worden welke voorwaarden aan de demonstratie verbonden moesten worden. Zij vond het niet gelukkig dat de politie daar pas over besliste toen de confrontatie al had plaatsgevonden.

2. Verzoekster had weliswaar de demonstratie aangemeld bij de gemeente. Zij beschouwde zichzelf echter niet als de woordvoester van Pro Choice. Toen de politie bij de demonstratie verscheen en om een kopie van het aanmeldingsformulier voor de demonstratie vroeg, heeft zij deze laten zien. Op dit formulier stonden haar naam, voorletters en adres vermeld. Ook heeft zij onder protest desgevraagd haar identiteitsdocument getoond aan de politie. Zij vond het niet nodig dit te tonen, omdat degene van de politie die er naar vroeg volledig op de hoogte was van haar identiteitsgegevens. Bovendien stonden haar gegevens op het formulier van de aanmelding dat ze net had getoond. Uit hun houding en de manier waarop ze werd aangesproken, maakte verzoekster ook op dat de betrokken politieambtenaren haar kenden. Zij ervoer de vordering dan ook als intimiderend en als pesterij. Zij werd verder niet betrokken bij het maken van de afspraken van de politie met beide organisaties over wie waar zou staan. Zij kende daarom deze afspraken niet.

3. Omdat zij de afspraken niet kende, begreep ze vervolgens ook niet waarom de politie haar later op de avond aanhield. Zij heeft niet gehoord dat de politie haar vorderde zich te

verwijderen, toen zij dicht bij de tegendemonstranten haar leuzen stond te roepen. Zij riep leuzen als: "Weg met de Christenfundamentalist, de vrouw beslist" of "het kan niet vaak genoeg gezegd, veilige abortus is een mensenrecht".

Zij is toen aangehouden wegens het niet voldoen aan een vordering of bevel (om zich te verwijderen van de plek waar de andere groepering stond). Vervolgens werd zij geboeid omdat ze niet meewerkte aan haar overbrenging naar de politiebuis. Verzoekster gaf in de klachtprocedure aan zelf nooit mee te werken aan haar aanhouding, maar dat van actief tegenwerken ook geen sprake is.

4. De politieambtenaren hebben haar daarna op haar knieën op de bodem van het busje gezet, terwijl zij nog geboeid was met de handen op haar rug. Zij gaven haar niet de kans op een stoel plaats te nemen, aldus verzoekster. Ze werd in deze zeer ongemakkelijke houding onmiddellijk met grote snelheid naar het politiebureau vervoerd. De chauffeur reed het busje over hobbelige wegen en met flinke snelheid door vele bochten. Bovendien maakte hij met opzet een omweg. Onderweg werd niet naar haar omgekeken.

Verzoekster is later door de strafrechter vrijgesproken van het niet opvolgen van een ambtelijk bevel. Volgens verzoekster was ze vrijgesproken bij gebrek aan bewijs. Ze had naar voren gebracht dat ze, toen zij zich midden tussen de demonstranten van Pro Life bevond, niet had gehoord dat de politie haar had toegesproken. Dat was de reden waarom ze niet gereageerd had op het bevel zich te verwijderen.

b. Visie van politieambtenaar M.

1. De heer M. heeft in de klachtprocedure bij de politie uiteengezet hoe de gang van zaken in het algemeen is bij een betoging in de gemeente Leiden. Degene die wil demonstreren, meldt dit bij de gemeente door het invullen van een formulier en legitimeert zich. De gemeente (via de politie) houdt het formulier en de aanvrager krijgt een kopie mee. Demonstreren is een grondrecht. De aanmelding bij de burgemeester is nodig om te beoordelen of er in het kader van de handhaving van de openbare orde maatregelen genomen moeten worden (zie Achtergrond, onder IV.).

2. Het kan dus zijn dat aan het demonstreren de voorwaarde wordt gesteld dat men zich aan bepaalde maatregelen houdt. In dit geval had zowel de groepering van Pro Life als die van Pro Choice zich aangemeld voor een demonstratie op dezelfde datum en hetzelfde tijdstip voor de abortuskliniek in Leiden. Volgens M. gebeurde dit wel vaker op deze plek.

3. Voor deze demonstratie golden geen bijzondere voorwaarden. Inmiddels is de tekst van de Algemene Plaatselijke Verordening op dit punt gewijzigd en geldt dat tevoren afspraken worden gemaakt wie op welke plaats demonstreert. Sinds 2009 worden voor deze plek bij de abortuskliniek wel voorwaarden gesteld als er meerdere demonstraties tegelijk aangemeld zijn.

4. M. liet weten goed op de hoogte te zijn van het rapport van de Nationale ombudsman met nummer 2007/290 met de titel: "Demonstreren staat vrij". In dit rapport staan een aantal spelregels geformuleerd (zie Achtergrond, onder V.).

Hierin staat ook vermeld dat de politie in bepaalde gevallen de demonstrant om zijn identiteitskaart kan vragen.

c. Visie van politieambtenaren B. en S.

1. Politieambtenaren B. en S. lieten in hun reactie aan de Nationale ombudsman weten dat zij na een telefonische melding van iemand van Pro Life dat de twee groepen met elkaar in conflict waren geraakt, ter plaatse zijn gaan kijken. De politie wilde toen afspraken maken zodat de demonstraties voor beide groepen verder rustig konden verlopen. Omdat het ondoenlijk was om met alle demonstranten in gesprek te gaan, werden de woordvoerders van beide actiegroepen aangesproken. Verzoekster was de woordvoester van de Pro Choice groep. Daarom vroeg de politie haar om een kopie van de aanmelding van de demonstratie. Ook werd aan verzoekster gevraagd haar identiteitskaart te tonen. Pro Life had zijn demonstratie ook aangemeld.

2. Verder lieten B. en S. weten dat verzoekster bekend is bij de politie van eerdere demonstraties. Men wist haar naam. Dit wil echter niet zeggen dat men ook precies haar adres weet en haar geboortedatum. Dat was de reden waarom haar identiteitskaart werd gevraagd. Beide woordvoersters gingen akkoord met de afspraak dat zij 100 meter afstand van elkaar moesten houden en met de toegewezen plek. Verzoekster was bij het maken van deze afspraken veel minder meegaand dan de woordvoester van de Pro Life groep.

3. Later op de avond rond 21.30 uur gingen B. en S. nog eens controleren of de demonstratie goed verliep. Zij zagen toen dat verzoekster uitdagend met een bord met de tekst "Baas in eigen buik, grondrecht nummer 1", als enige voor de Pro Life groep stond. Zij riep daarbij beledigende leuzen naar de demonstranten van deze groep.

De politieambtenaren vorderden haar meerdere malen deze plek te verlaten en afstand te houden van de groep zoals was afgesproken. Toen zij niet reageerde op deze vordering zich te verwijderen, hebben ze haar aangehouden. Omdat ze vervolgens tegenwerkte tegen haar verwijdering door zich slap te houden, hebben ze haar geboeid afgevoerd naar de politiebus. B. en S. legden uit dat het slap hangen van verzoekster door hen werd opgevat als actief tegenwerken. Als iemand zich slap houdt, is het moeilijk die persoon te verplaatsen. Deze methode paste verzoekster volgens hen vaker toe.

4. Bij de politiebus aangekomen ging verzoekster zelf op de grond zitten en bleef zich slap houden. Uit ervaring met eerdere aanhoudingen van verzoekster wisten B. en S. dat het niet te doen was om haar als ze zich zo slap hield op een stoel te sjoeren. De kans op letsel of beschadiging van goederen was dan alleen maar groter. Als verzoekster had

gewild en had meegewerkt, hadden ze haar op een stoel geholpen. Overigens kon zij zelf ook op een stoel plaatsnemen. Omdat ze dat niet wilde, is ze al zittend op de vloer van de bus rechtstreeks naar het dichtst bijzijnde politiebureau vervoerd.

d. Reactie van de korpsbeheerder

1. In reactie op het onderzoek van de Nationale ombudsman liet de korpsbeheerder weten dat de argumenten van verzoekster in haar verzoekschrift hem geen aanleiding gaven terug te komen op de ongegrondverklaring van haar klachten.

2. Ten aanzien van het vorderen van het identiteitsbewijs merkte hij op dat verzoekster

weliswaar bekend is bij de medewerkers van zijn korps, maar dat betekent niet dat ook iedereen al haar gegevens die nodig zijn voor het vaststellen van haar identiteit ook uit het hoofd weet. Haar adres en geboortedatum waren niet bekend.

De gegevens werden gevraagd om als gemaakte afspraken zouden worden geschonden, haar als woordvoerder te kunnen aanspreken. Zij werden niet gevraagd om haar lastig te vallen, zoals ze zelf veronderstelde.

3. Voor zijn standpunt over het geboeid overbrengen van verzoekster naar het politiebureau verwees de korpsbeheerder naar het advies van de klachtencommissie.

Verzoekster werd geboeid omdat ze passief verzet bood tegen haar aanhouding en het vervoer naar de politiebus door zich slap te houden. Een slap lichaam is nauwelijks in beweging te krijgen. Om het te verplaatsen moesten de politieambtenaren aan haar sjoeren en trekken. Om veiligheidsredenen is ze daarom geboeid en zo in de bus vervoerd. Het boeien onder deze omstandigheden was niet onbehoorlijk.

4. Wat betreft het vervoer van verzoekster op de bodem van de politiebus liet de korpsbeheerder het volgende weten. Verzoekster bood passief verzet door zich te laten hangen. Door fysiek niet mee te werken was het ondoenlijk haar op een stoel in de politiebus te hijsen. Afgezet tegen de risico's van letsel of beschadiging van goederen was het veiliger haar op de grond te laten blijven zitten. Als ze had gewild, had ze plaats kunnen nemen op de bank.

Beoordeling

Ten aanzien van vorderen van het identiteitsdocument

1. Een overheidsinstantie mag zijn bevoegdheid niet gebruiken voor een ander doel dan waartoe die bevoegdheid is gegeven. Dit houdt onder meer in dat die bevoegdheden alleen mogen worden aangewend als zij een redelijk doel dienen.

2. Verzoekster klaagt erover dat de ambtenaren van politie haar identiteitsbewijs vorderden, terwijl zij op de hoogte waren van haar identiteit. Voor alle duidelijkheid stelt de Nationale ombudsman vast dat dit gebeurde vlak nadat verzoekster die avond een kopie van het aanmeldingsformulier van de demonstratie aan hen had getoond. Dit was dus tijdens het eerste contact tussen de politie en demonstranten rond 19.40 uur.

Rond 21.25 uur was er opnieuw contact tussen de politie en de demonstranten.

3. Op grond van de Politiewet (zie Achtergrond, onder I.) is een ambtenaar van politie bevoegd tot het vorderen van inzage van een identiteitsbewijs voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitvoering van zijn politietaak. Wanneer deelnemers van een demonstratie strafbare feiten begaan, is de politie in beginsel bevoegd om naar hun identiteitsbewijs te vragen.

4. In dit geval traden de ambtenaren van de politie op in het kader van hun taak tot handhaving van de openbare orde. Zij verzochten van beide woordvoersters van de twee demonstrerende actiegroepen om inzage in hun identiteitsbewijs. Dit zou zijn gebeurd (zo blijkt achteraf) om indien de gemaakte afspraken over het verdere verloop van de demonstratie zouden worden geschonden, de woordvoersters te kunnen aanspreken.

5. De Nationale ombudsman heeft in zijn rapport met de titel "demonstreren staat vrij" (zie Achtergrond, onder V.) naar aanleiding van onderzoek naar demonstraties in Den Haag spelregels opgesteld voor politie en demonstranten. In dit rapport stelt hij vast dat bij bekende demonstranten het vorderen van inzage in het identiteitsbewijs zoveel mogelijk achterwege moet blijven omdat dit intimiderend kan werken. Dit ligt anders als daadwerkelijk tot aanhouding wegens het begaan van strafbare feiten wordt overgegaan of wanneer de demonstratie plaatsvindt in de omgeving van objecten met een verhoogd veiligheidsrisico.

6. De Nationale ombudsman stelt vast dat het hier op het moment van de vordering van de inzage niet ging om aanhouding wegens strafbare feiten, evenmin speelde de demonstratie zich af in een omgeving met een verhoogd veiligheidsrisico. Ook staat vast dat verzoekster in ieder geval bij naam bekend was bij de betrokken ambtenaren van politie. Bij de inzage in de kopie van het aanmeldingsformulier hebben de ambtenaren de naam en het adres van verzoekster kunnen lezen.

Blijft over de vraag of het in het kader van de uitoefening van hun taak van handhaving openbare orde noodzakelijk was om van een bekende als verzoekster toch haar identiteitsbewijs in te zien.

De Nationale ombudsman is van oordeel dat het in het kader van de handhaving openbare orde bij de lopende demonstratie niet nodig was om in dit geval inzage in het identiteitsbewijs te vorderen. De politie beschikte over voldoende informatie over

verzoekster om haar later, zo zij inderdaad de woordvoester van Pro Choice was, aan te kunnen spreken. Door toch inzage te vorderen, handelde de politie in strijd met het verbod van misbruik van bevoegdheid.

Op dit punt is de onderzochte gedraging niet behoorlijk

Ten aanzien van het boeien

1. Het is een vereiste van behoorlijk overheidsoptreden dat grondrechten moeten worden gerespecteerd. Het recht op onaantastbaarheid van het lichaam is neergelegd in de Grondwet (zie Achtergrond, onder I.). Het aanleggen van handboeien vormt een inbreuk op de lichamelijke integriteit van de betreffende persoon.

Artikel 22, Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar geeft een ambtenaar onder bepaalde voorwaarden de bevoegdheid een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd ten behoeve van het vervoer handboeien aan te leggen (zie Achtergrond, onder III.). De politieambtenaar moet van geval tot geval de afweging maken of de aanwezigheid van veiligheidsrisico's het toepassen van geweld naar redelijk inzicht rechtvaardigt en moet daarbij rekening houden met het gevaar op ontvluchting of het gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden.

2. Verzoekster klaagt erover dat zij na haar aanhouding geboeid is overgebracht naar het politiebureau. Wat betreft de aanhouding merkt de Nationale ombudsman het volgende op. De betrokken politieambtenaren hadden verzoekster meerdere malen gevorderd om zich te verwijderen van de plek van de tegendemonstratie. Het niet meewerken aan een dergelijke vordering kan dan ook een (strafrechtelijke) overtreding opleveren, waarvoor verzoekster als verdachte mocht worden aangemerkt en aangehouden.

3. De Nationale ombudsman overweegt verder het volgende. Het is voldoende vast komen te staan dat verzoekster niet rustig heeft meegewerkt nadat zij door de politie was aangehouden. Zelf heeft zij hierover ook verklaard dat zij nooit actief meewerkt bij haar aanhoudingen. De betrokken ambtenaren van de politie hebben aangegeven dat verzoekster door haar lichaam slap te laten hangen actief tegenwerkte tegen haar verwijdering van de plek en haar vervoer naar de politiebuis.

4. De Nationale ombudsman oordeelt dat verzoeksters houding of dit nu als passief verzet of actieve tegenwerking wordt gekwalificeerd het gebruik van de handboeien in dit geval niet rechtvaardigde. Van vluchtgevaar was geen sprake. Ook was er geen sprake van een veiligheidsrisico voor omstanders, de politiefunctionarissen zelf of voor verzoekster. Weliswaar was er sprake van enige hectiek doordat het incident plaatsvond te midden van twee tegengestelde demonstraties. Van een dreigende escalatie is niet gebleken. Het boeien was dan ook niet noodzakelijk. De politie had verzoekster, die geen imposant

postuur heeft, ook stevig kunnen vastpakken en meevoeren. Geboeid afvoeren in het openbaar heeft een stigmatiserend en criminaliserend effect. Gezien ook de geringe aard van het vergrijp was het aanleggen van de boeien ongewenst. De Nationale ombudsman komt dan ook tot het oordeel dat de politie verzoeksters grondrecht van onaantastbaarheid van het lichaam in dit geval onvoldoende heeft gerespecteerd.

Op dit punt is de onderzochte gedraging niet behoorlijk

Ten aanzien van het vervoer

1. Het vereiste van bijzondere zorg houdt in dat overheidsinstanties aan personen die onder hun hoede zijn geplaatst de zorg verlenen waarvoor deze personen, vanwege die afhankelijke positie, op die overheidsinstanties zijn aangewezen. Dit betekent onder meer dat wanneer de politie een verdachte in een politievoertuig naar het politiebureau vervoert, ervoor zorgt dat dit op veilige wijze gebeurt.

2. Verzoekster klaagt erover dat de politie haar op de vloer van de politiebus heeft gezet en zo naar het politiebureau is gereden. Verzoekster heeft aangegeven dat de politie haar dwong om op haar knieën en nog steeds geboeid met de handen op de rug op de vloer van de bus plaats te nemen.

3. De betrokken politiefunctionarissen hebben verklaard dat verzoekster passief verzet pleegde door ook op het moment dat ze bij de bus aankwamen zich slap te houden. Zij konden niet anders dan haar op de bodem van de bus zetten. Haar in deze toestand op een stoel plaatsen lukte hen niet. Zij zouden dan aan haar moeten sjorren en trekken. Dit zou mogelijk letsel hebben veroorzaakt. Zij hadden ook liever haar op een stoel vervoerd. Indien verzoekster dat gewild had, had zij op een stoel kunnen plaatsnemen. Verzoekster had zelf ook kunnen opstaan en op een stoel kunnen gaan zitten.

4. De Nationale ombudsman is in het algemeen van mening dat het transport van arrestanten op veilige wijze dient plaats te vinden. In dit geval was er een politiebus met stoelen beschikbaar. Het spreekt voor zich dat vervoer gezeten op een stoel de veiligste manier van vervoer is. In dit geval was er sprake van passief verzet van verzoekster. Zij wenste niet mee te werken aan een veilige manier van transport door gewoon zelf op een stoel plaats te nemen in de politiebus. Deze mogelijkheid werd haar wel geboden, maar zij weigerde haar medewerking hieraan. Hiermee nam verzoekster als ervaren demonstrant zelf bewust een risico. Ze had bovendien zelf ook al was zij geboeid van de vloer kunnen opstaan en plaats kunnen nemen op een stoel. Zij koos echter welbewust voor de ongemakkelijke houding op de vloer als een vorm van protest.

De Nationale ombudsman is daarom in dit bijzondere geval van oordeel dat de betrokken politiefunctionarissen niet kan worden verweten dat zij het vereiste van bijzondere zorg hebben geschonden.

Op dit punt is de onderzochte gedraging behoorlijk.

Overigens merkt de Nationale ombudsman op dat er in het gehele verloop van de gebeurtenissen - van onterechte eis van identificatie, tot het boeien en het afvoeren per busje sprake is van ongewenste escalatie. Dat verzoekster zich slap hield en op de grond zal of lag vormt onderdeel van dit escalatie.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedragingen van het regionale politiekorps Hollands Midden is:

niet gegrond ten aanzien van het vervoer per politiebus.

De klacht is wel gegrond ten aanzien van:

- het vorderen van inzage in het identiteitsdocument, wegens strijd met het verbod van misbruik van bevoegdheid

- het boeien, wegens schending van het behoorlijkheidsvereiste dat grondrechten (in dit geval het recht op onaantastbaarheid van het lichaam) worden gerespecteerd.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie.

Verzoekschrift van 4 oktober 2009 aan de Nationale ombudsman.

Klachtbrief aan de korpsbeheerder van het regionale politiekorps Hollands Midden van 19 december 2007

Reactie van de korpsbeheerder op de klacht van 1 oktober 2009 na advisering door de klachtcommissie.

APV Leiden.

Reactie op nadere vragen van de Nationale ombudsman van betrokken ambtenaar S. van 19 december 2009.

Reactie op nadere vragen van de Nationale ombudsman van betrokken ambtenaar B. van 4 januari 2010.

Reactie op nadere vragen van de Nationale ombudsman van de korpsbeheerder van 19 februari 2010.

Reactie verzoekster van 16 maart 2010 op genoemde reacties.

Proces-verbaal van aanhouding van 18 december 2007.

Proces-verbaal van verhoor van getuige mevrouw KP. van 5 januari 2008.

Proces-verbaal van verhoor getuige mevrouw H. van 4 januari 2008.

Proces-verbaal van aangifte door de heer M. van 20 december 2007.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

I. Grondwet

Artikel 11

"Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op onaantastbaarheid van zijn lichaam."

Artikel 15

"1. Buiten de gevallen bij of krachtens de wet bepaald mag niemand zijn vrijheid worden ontnomen. (...) 4. Hij aan wie rechtmatig zijn vrijheid is ontnomen, kan worden beperkt in de uitoefening van grondrechten voor zover deze zich niet met de vrijheidsontneming verdraagt."

II. Politiewet

Artikel 8a

"1. Een ambtenaar van politie aangesteld voor de uitvoering van de politietaak, is bevoegd tot het vorderen van inzage van een identiteitsbewijs als bedoeld in artikel 1 van de Wet op de identificatieplicht van personen, voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitoefening van de politietaak.

2. Gelijke bevoegdheid komt toe aan de buitengewoon opsporingsambtenaar als bedoeld in artikel 142, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering, voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitoefening van zijn taak.

3. Gelijke bevoegdheid komt toe aan de militair van de Koninklijke marechaussee, voor zover dat redelijkerwijs noodzakelijk is voor de uitoefening van zijn politietaak, bedoeld in artikel 6, eerste lid, en aan de militair van de Koninklijke marechaussee of van enig ander onderdeel van de krijgsmacht die op grond van artikel 58, eerste lid, onderscheidenlijk artikel 59, eerste lid, bijstand verleent aan de politie."

III. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar

Artikel 22

"1. De ambtenaar kan een persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, ten behoeve van het vervoer handboeien aanleggen. 2. De maatregel, bedoeld in het eerste lid, kan slechts worden getroffen, indien de feiten en omstandigheden dit redelijkerwijs vereisen met het oog op gevaar voor ontvluchting, dan wel met het oog op gevaar voor de veiligheid of het leven van de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, van de ambtenaar of van derden. 3. De in het tweede lid bedoelde feiten of omstandigheden kunnen slechts gelegen zijn in:

a. de persoon die rechtens van zijn vrijheid is beroofd, of b. de aard van het strafbare feit op grond waarvan de vrijheidsbeneming heeft plaatsgevonden, één en ander in samenhang met de wijze waarop en de situatie waarin het vervoer plaatsvindt."

Nota van Toelichting, behorend bij de Ambtsinstructie..."

Artikel 22-23 (...)

"...Handboeien mogen slechts worden aangelegd bij het vervoer van arrestanten. (...) De omstandigheden die aanleiding kunnen geven tot het omleggen van handboeien kunnen gelegen zijn in: de persoon van de arrestant, de inrichting van de (dienst)auto, de situatie waarin vervoerd wordt en het ontbreken van de mogelijkheden om op andere wijze met minder ingrijpende maatregelen (bv. door plaatsneming van een politieambtenaar naast de arrestant) een veilig transport te waarborgen. Bij omstandigheden die samenhangen met de persoon kan worden gedacht aan zijn gedrag, mogelijk eerdere ervaringen van de politie met deze persoon op grond waarvan moeilijkheden moeten worden gevreesd, dan wel de aard of de ernst van het feit waarvoor deze is aangehouden..."

IV. Algemene plaatselijke verordening

Paragraaf 2: Betoging

Artikel 2.1.2.2 Kennisgeving betogingen op openbare plaatsen

"1. Degene die het voornemen heeft op een openbare plaats een betoging te houden, moet daarvan voor de openbare aankondiging ervan en ten minste 48 uur voordat de

betoging zal worden gehouden, schriftelijk kennis geven aan de burgemeester, met inachtneming van wat in artikel 2.1.2.4, eerste lid, hierover is bepaald.

2. Onder openbare plaats wordt verstaan: een plaats als bedoeld in artikel 1, eerste lid, juncto tweede lid, van de Wet openbare manifestaties."

Artikel 2.1.2.3 Afwijking termijn

"De burgemeester kan in bijzondere omstandigheden de in artikel 2.1.2.2, eerste lid, genoemde termijn van 48 uur verkorten en een mondelinge kennisgeving in behandeling nemen."

Artikel 2.1.2.4 Te verstrekken gegevens

"1. De kennisgeving bevat:

- a. naam en adres van degene die de betoging houdt;
- b. het doel van de betoging;
- c. de datum waarop de betoging wordt gehouden en het tijdstip van aanvang en van beëindiging;
- d. de plaats en, voorzover van toepassing, de route en de plaats van beëindiging;
- e. voorzover van toepassing, de wijze van samenstelling;
- f. maatregelen die degene die de betoging houdt zal treffen om een regelmatig verloop te bevorderen.

2. Degene die de kennisgeving inlevert ontvangt daarvan een bewijs, waarin het tijdstip van inlevering is vermeld.

3. De in artikel 2.1.2.2 eerste lid bedoelde kennisgeving wordt geacht eerst dan gedaan te zijn wanneer het in het formulier volledig en naar waarheid is ingevuld, tijdig is ingeleverd op de plaats op dat formulier vermeld en het in het tweede lid bedoelde bewijs van ontvangst is uitgereikt.

4. De burgemeester kan in het belang van de openbare orde en veiligheid voorschriften geven ter verzekering van een redelijke en veilige afwikkeling van het verkeer, ter beveiliging van personen of goederen, ter voorkoming van ernstige hinder voor anderen dan de deelnemers aan de optocht en ter voorkoming van strafbare feiten."

V. Rapport van de Nationale ombudsman van 13 december 2007 (2007/290)

DOSSIER ONDERZOEK DEMONSTREREN STAAT VRIJ

Demonstreren is een grondrecht. Het is een manier voor de burger om deel te nemen aan het democratisch proces. Beperking van de demonstratievrijheid mag dan ook alleen wanneer dat noodzakelijk is in het kader van volksgezondheid, verkeersveiligheid of openbare orde. Signalen dat er onder demonstranten onvrede bestaat en onduidelijkheid is over het optreden van Politie Haaglanden bij demonstraties, waren voor de Nationale ombudsman aanleiding om een onderzoek uit eigen beweging te starten naar de invulling

van de demonstratievrijheid in regio Haaglanden. Het onderzoek heeft geleid tot een demonstratiekaart waarop de spelregels op een rij zijn gezet voor demonstraties. Helderheid over rechten en plichten rond demonstraties kan volgens de Nationale ombudsman onnodige irritatie voorkomen bij politie en demonstrant. Zo kan nog beter recht worden gedaan aan de in de Grondwet verankerde demonstratievrijheid.

Vragen naar de bekende identiteit (pagina 33)

"Het behoeft ten slotte geen betoog dat wanneer politieambtenaren

aan hun bekende demonstranten niet om een identiteitsbewijs horen te vragen. Overigens gaan demonstranten er wellicht soms ten onrechte van uit dat elke politieambtenaar degenen die vaak demonstreren wel van gezicht kent en de identiteit weet. Het is niet steeds te voorkomen en ook niet per definitie onredelijk dat een demonstrant bij bijvoorbeeld een beveiligd gebouw soms diverse keren aan (telkens een andere) politieambtenaar desgevraagd zijn identiteitsbewijs moet tonen. De politie moet zelf echter ook terughoudend zijn in een situatie dat demonstranten met het veelvuldig vragen om het ID geconfronteerd kunnen worden.

De politie kan om uw ID vragen in verband met de opsporing van een strafbaar feit.

In de omgeving van objecten met een verhoogd veiligheidsrisico kan de politie ook vragen naar uw ID ter handhaving van de openbare orde. Het is niet juist indien een politieambtenaar die u bij naam en toenaam kent, naar uw ID vraagt. Dit is onnodig intimiderend."